

kor kékes, éles lángokra lobbantotta, az erőlködéstől szédülten, nehéz fejjel, törődötten vette észre, tapasztalta: tüzelőjén a lángok hamar megnövekedtek, sokasodtak, a vesszőhalmot megingatták, rogyasztották, őt elégedetté tették, mozdult, az idéetlen szárnyasokat hasított ággal felvágta, roncsolta, nyiszálba, belsejüket, az áporodott felesleget eltávolította, mind a négy szárnyast, a szürke pihés, rózsaszín belsejű vázakat vasbotjára tűzte, a lángok fölé nyújtotta, ráérősen fordította, mohón figyelt, sercegés, illat ajzotta, időnként baljával zsákmányába, zsugorodó, finomuló eledeléhez kapott, belesípelt, bórdarabokat, rostroncsokat csent belőle, bekapta; telhetetlenkedett, görnyedten topogott, a fiókákra meredt, ekkorra a lángok a pihét, kialakulatlan tollazatot eltüntették, valósággal lenyalintották, a bőr, a durva pórusú burok, felhólyagzott, szaporán, hallhatón pukkant, megnyílt, az egész felületen szakadások, nyílások, keskeny, szűk szemek alakultak, arra riadt, pillanatokig azt hitte: mézik, vörös, ráncosodó, fokozatosan keseredő vigyorral szemlélik, ezt nem bírta elviselni, később, kényelmes jóllakottságakor, türelmetlenségét, falánkságát ennek, fura, tolakodó képzetének tulajdonította; tény, hogy akkor vasbotját, sístergő szerzeményét tüze fölül elkapta, mondhatni vízszintes állapotban, jobbról balra csapva, suhintva vele, erőszakosan eltávolította, odébb szaladt, törökülésbe kuporodott, eledelét a köre tette és hamar szakította, marta, harapta, a csontokat, mint bősztű akadályokat, elropantotta, roncsolta, a sziklára köpte, sokáig tömte magát, botját egészen lekopasztotta, hasa feszült, az étkezés elbágyasztotta, ekkor lábát előre nyújtotta, hanyatt dőlt a kövezetre, lohadni igyekezett. A túlzott jóllakottság, a langyos, gerince alatt feszülő kőzet felelőtlenül tette, álmosította, szemét lehunyta, két karját szétvetette, mozdulatlanul feküdt, elomlott; rövidesen valami síkon, ismeretlen, rugalmas felületen himbálózott, olykor mint óriástenyeren botladozott, szédelgett, víz loccsant rá, vakította, oda kapott, közben a sík vidék megrándult, elszabadult, ekkor hanyatt esett, fejét kemény tárgyhoz, számára láthatatlan közeghez verte, felült, tarkóját tapogatta, pislogott, lomhán feltápáskodott, a reggeliben kiterített medvebőrhöz lépett, felemelte, lengette, nézegette, azután fordítva visszaterítette, onnan a malachoz ment, nagy lábujjával megbökölte, billegette, repedezett, szennyes körmével a fekete, olykor csillanó sertét hersegtette, vadja mellé guggolt, vasbotjával piszkálgatta, hátára fordította, tapogatta, felélenkült; követ pattintott, az állat hasát karcolgatta, ki kezdte, megnyitotta, bal keze ujjaát függőlegesen a hasitékba dugta, mind beljebb jutatta, a hasitékot feszítette, ezúttal is a belsősézt, a viszolyogtató tömeget kereste, kotorta, húzta elő, a szívós tartórostokat, repedő hártványakat tépte, amíg a bűzös rakást ki nem fordította, akkor vasbotját, mint hurokba, a belek közé, a fekete töltésű, enyhén ízelt, itt-ott sárgás hájborítású béltekercsbe dugta, a folyóhoz vitte, beledobta, utána hajolt, a keletkezett vizkráterbe, a szétszaladó, táguló, megsemmisülésbe terjedő gyűrűkbe pillantott, a nyugtalanokba, rezgő pereműekbe; zsákmányához tért, metsző kővel erőlködött, darabolta, a használhatatlan, feldolgozhatatlan csontvázat megszedte, lekopasztotta, hajlékony vesszőket szerzett, valamennyit felfűzte, a barlangba hurcolta, fekhelyénél a falra, kiálló kőcsonkokra akasztotta, ezután tüzelőért ment, kőtömbök között baktatott, egyúttal a folyópartra, a sziklák mögötti szelidebb szakaszra, víz alá búvó fővenycsíkra ereszkedett, hasra feküdt, ivott, alaposan megiszívta magát, ráérősen szürcsölt, kezére támaszkodott, szétterpesztett ujjú

tenyere a homokba süppedt, belepréselődött, tükörképe, elhanyagolt, szakállas ábrázata a víz alján hajladozott, minden moccanásra, keze helyváltoztatására papírként málladozott, így szórakozott, nem félt, de amikor felnézett, észre vette: a folyó közepén szörnyek, tehénpofájú, előre-mutatató szarvú élőlények sorakoztak, úgy tűnt, kérődztek, annyit hasaltában is megállapíthatott: őt nézték, nézegették, felbecsülték, érezte: fél, mellkasa égni kezdett, feszülni, látása megmattult, jobbnak látta elhúzódni; mint kúszó állat, bekerített ragadozó, a homokba préselődött, terpeszkedő tenyerén és a száraz talajon maradt lábujjain hátramozdult, visszakozott, távolodott, a szörnyekre, a víz uraira meredve távozott, a sziklaszigetre, lihegve, mindjobban elcsigázva, meg-megcsúszva, nyilallva kapaszkodott, fent, hite szerint immár biztonságban, lehasalt, bokor tövébe feszkelődött, némán helyezkedett, majd a folyóra lesett, félt, féltelme fokozatosan, érezhetően, nyugtalanítóan növekedett, egész bensőjében eluralkodott; a folyó közepén a szörnyek, tehénpofájú, előre-mutatató szarvú, egymás mellé szorosan felsorakozó szörnyek továbbra is kérődztek, vártak, őt nézték, a bokor alatt is határozottan érezte, látják, megfigyelik, méregetik, felbecsülik; a gallyat, a szükséges tüzelőt fektében törte, csavarta, gyökeréről hasítottan, szilánkosan, rojtosan leválasztotta, halomba rakta és később, miután ellenségei, a szörnyek helyzetét megállapította, talpra ugrott, a gallykévét felnyalábolta, megindult, döcögött, idétlenül sietett, csörtetett vele, barlangja előtt lecsapta, a medvebőrt megkaparintotta, odújába rejtőzött, valameddig meghúzódott, a bundát fekhelyére terítette, ráhevert, fél könyökre dőlve hallgatózott, később ki-kinyúlva, tüzelőjét szálalta, tüzét növelte, húst sütött, élvezettel piritotta, örömmel, egyre felszabadultabban dolgozott, rágesált, derült, előbbi féltelmét megmosolyogta, ugyanakkor valamikori kép, halk élmény foglalkoztatta: Zsé görnyedten, hátratett kézzel, hagyult-drapp köpenyben ment a pusztán, hosszú csizmás, zacskósapkás katona kísérte, meggömbült, fölé hajolt, puszája tusa hátul megemelkedett, szinte vízszintes állapotba került.

60.

Eltelten a nyúlsülttől, fogazata két félkörében, a könyörtelen aprítóban, ropogó, ínyére omló, nyelvére terülő, nyálával édeskésen elkeveredő pecsenyétől duzzadt-elégedetten ült tűzénél, a csipkés, üszkös peremű parázs- és gallyhalomnál, ágkévén ült, szeszélyesen rugózdó alkalmazhatóságon, lábát előrenyújtotta, Gyermeket, pólyás kicsijét fogta, átkarolta, ringatta, fölé hajolt, mormolt neki: menekültünk, ettünk, menekültünk, ettünk, menekültünk, ettünk, menekültünk, ettünk, menekültünk, ettünk . . . , a veszedelmet elkerültük, megkerültük, tűzhelyünkhöz, fánkhoz, tanyánkhoz kanyarodtunk, nyúlra csaptunk, megsütöttük, meg is ettük, nehézkesen tétlenkedünk, az erdőt és a pusztát lessük, várjuk Zsét meg a katonákat; azt óhajtom, adhassalak téged Zséhez katonának, talán akkor megbocsátnak, visszahívnak kertembe, a heverőmre, azt se bánom, ha csak á-hoz hagynak, lábához löknek, letérdeltetnek, rogyasztanak, nyelvük tudására, nyelvük alá, alázatosságra, Zséimádatra, beolvadásra kényszerítnek; kicsijét sokáig ringatta, ringatózott, monoton mormogása ellenállhatatlanul álmosította: menekültünkettünkmenekültünkettünkmenekültünkettünk, ásított, arra riadt, bóbiskol, fejét elejtette, hirtelen felpattant, ijedezett,

körülnézett, közben előbbi állapotát firtatta, mormolását, mint fekete fonalgombolyagot forgatta, a végét kereste, de bármennyire igyekezett, nem találta, keze reszketett, a fonalat összekuszálta, felfedezte: nem emlékszik, álmodta-e a szöveget és egyáltalán mikor, itt-e vagy éjszaka álmodta?, találgatása megzavarta, Gyermekkel ölben járkált, érkeztére, zsákmányára gondolt: először is tüzet gyújtott; bal kezében követ tartott, száraz fűvel beburkolta, jobb kezében másik követ, függőleges irányban lesújtott, sokszor lesújtott, a két követ, ellentétes oldalukat, összezsápta, a száraz fűvet, a halott rostokat elmeztette, bal keze követ a gazcsomót csapzott parókévá alakította, persze, ezt ő nem figyelte, érzékelte, egyre idege-
sebben dolgozott, vaksi szikrákat pattintott, megátalkodottan kívánta: száraz fűve csipődjék, keseredjék, perzselődjék, fogjon tüzet, füstölőgjön, apró lángot, kíváncsi, táncos lángszilánkot lobogtasson, megnöveljen; kívánsága teljesült, száraz fűvét, a törékeny csóvát kihűlt tűzhelyére vitte, az odakészített gazhalomba dugta, mellé térdelt, lehajolt, fújta, félve dédelgette, úgy érezte, ezekben a pillanatokban valamit megtalált, biztos benne, rátalált valamire, fontosra, megnevezhetetlenre, ekkorra a lángok megnövekedtek, erősödtek, a gallyba haraptak, ropogtatták, omlasztották; falánkan uralkodtak. Ágat választott, kettétörte, végighasította, nyúljá-
hoz, a fűbe süppedt, véres orrú, foga közé csipett nyelvű szerzeményé-
hez guggolt, ereszkedett, rögtönzött késével döfködte, kikezdte, bundáját repesztette, hasán, a lágy, engedékeny területen végig szétfeszítette, türelmetlenkedett; hasgatta, tépte, húzta, a nyers hús szaga, közelsége rop-
pant ingerelte, felemelkedett, a nyúl hátsó lábára lépett, görbült; karom-
má merevedett ujjakkal ránehezedett és bőrét fejével, az ökölnyi gömb-
bel együtt letépte, utálkozva eldobta, messzire vetette, tenyerét combja
táján a ruhájába, koszlott rongyába törölgette, szárazra fente, azután a
nyúltetemet kibelezte, a beleket, puffadt, homályos tekereszt, botjára
vette, odébb, a pusztára lendítette, az üres testet nyársra húzta, mele-
gítette, pirította, belecsipett, megízlelte, a rostokat a tüztől loota, mihelyt
elkészült, gallyrakásra helyezte, odatelepedett, Gyermek kötélékét meg-
oldotta, izgatottan pattintotta ki, maga mellé tette, a pólyát, mint jókora
hüvelyt, felhúzott térdének, a lábszár és combháromszögnek támasztotta,
a sültet tépte, körmével hatolt bele, szálalta, olykor Gyermeknek is rá-
gott, telhetetlenül falt, rövidesen észrevette, majdnem az egész nyulat
bekebelezte, akkor felállt, ölében Gyermekkel lomhán az erdőig ment,
rezzenetlen tócsára hajolt, szürcsölt, csecsemőjét tenyeréből itatta, cup-
pogása derítette, szórakoztatta, ráérősködött, az éppen távozó, vörösre
hevült napra bámult, szél, hideg, megborzongató áramlat érkezett, meg-
csapta, körüljárta, az volt az érzése, mint láthatatlan kutya, szimatolta.
Tüzehez sietett, vastag gallyal alaposan megpakolta, élelme maradékát
magához vette, fájára kapaszkodott, Gyermeket ölelve, óva kúszott kuny-
hójába, derékaljára fektette, bezárkózott, a réseket, a távollétében kelet-
kezett repedéseket alommal, szálás fűvel, darabolódó lombbal betömte,
Gyermekhez húzódott, éber, a sötétben halványan fénylő szemét nézte,
elérékenyült, arcát kezébe temette, percekig ült moccanatlan, később
megrezsent, az alomba fúródott, helyezkedett, aludni kívánt, hamarosan
elszenderedett, a pusztán, furamód vörös tájon menetelt, fölötte feliratok,
zöld, kék, sárga, barna vásznak lebegtek, piros betűk égtek rajtuk, lo-
bogtak: Zsé!, Zsé!, Zsé!, Zsé!, Zsé!, Zsé!, Zsé!, Zsé!, ZSE!, ZSE!, ZSE!,
SZÉ!, zSé!, ZsÉ!, a feliratok lassan ereszkedtek, szakadatlanul közeled-

tek, suhogtak, hajlékonyan, fullasztóan ráereszkedtek, földre nyomták, valami sütősen hideg, borzongató közegre erőszakolták, szorították, polipként lefogták, hadonászott, rángatózott, felült, ijedten, tájékozatlanul, csodálkozva felkunkorodott, valameddig ült, télenkedett, azután rájött, fázik, ekkor újabb réteg füvet, levelet húzott, kotort magára, elaludt, világosban, a kunyhóbelsőt számítva, homályban, ébredt, nyomban fel-tápáskodott, Gyermekeket ölébe vette, leereszkedett, tüzeit megbontotta, felújította, szította, a meleg áramlatban, a tűz szűk udvarában Gyermekeket kipólyálta, pelenkáját megcserélte, mindjárt szoptatta, közben a nyúlmaradékot, a sültet megette, a csontot lerágta, ujjait nyalogatta, Gyermekeket hátára kötötte, portyára indult, az erdőhöz gyalogolt, szélén, porhanyós talajon, megállapodott, botjával a földet túrta, kaparta, földimogyorót lelt, törökülésbe ereszkedett, fogával hántotta, rágta, hosszan időzött, az emélyítő, hengerformájú gumókat felhalmozta, ruhája aljába szedte, tüze mellé potyogtatta, később lombot szedett, vörös, lilá csörrenő halomba hordta, ruhája aljába gyömszőlte, kunyhójába szállította, sokszor fordult, lankadatlanul járt, kunyhóját teljesen kibélelte, négykézláb mászkált az almon, lenyomta, megtaposta, óvatlanul tördelte, aprította, Gyermekeket lefektette, az ajtóba helyezkedett, lábát lelógatta. derűtlen harangozott, a sündörödő, ágakról leváló, zizzelve, szinte pengve ellibbenő leveleket nézegette, fejét néha hátrahajtott, élvezte, a nap mérsékelten melegítette, a rengeteg mint vastag, bolyhos szőnyeg hajladozott, be-besüppedt; a szőnyegen hosszú csizmás, zacskósapkás katonák közeledtek, a piros, sárgakockás heverőhöz óvakodott, lopakodott, fölé hajolt, rálehelte, arcát, nyakát, mellét, hasát csókolgatta, ajkával ráérősen, csiklandósan érintette, moccanásra, tárukkozásra készítette, ingerelte, térdét felhúzta, ölét kitárta, ágyékát felkínálta, kedvese alá igazította, feszítette, karját lágyan szétvetette, ringatózott, behunyt szemmel emelkedett, vízszintesen szállt a levegőben, megperdült, zökkent, végül visszazereszkedett, verejtékesen a heverőjén maradt, a katonát eltávolította, térdét leengedte, kinyújtózott, hallotta a férfi derékövének szelíd csattanását, a fémcsat rövid, határozott kattanasát, érzékelte a szőnyeg hajladozását, süppedését, ugyanakkor a rengeteg zúgását, langyos nyugtalan-ságát, talán didergését, a-ra gondolt, homályos műhelyére, a sarokban zsiros, csillogó szénhalomra, a rávetett papírsákra, a gyűrűkérésére, a forró beléhatolásra, azután korompettyes, pucér hasára, lábától nem messze a kerekes fémszerkezetre, rajta a parázsdúcra, a féligkész szuronyokra; a szuszogva emelkedett, nadrágját felrángatta, elégedetten krákolgott, fél fenékkal az üllő szarvára ült, cigarettát sodort, az ajkára gyűlt barna dohányszálakat nyelvvel összeszedte, szájába sodorta és kiköpte, fogóval izzó szentet csípett fel, rágyújtott, aztán azt mondta: — Ma még tíz szuronyt elkészítek, kikalapálok, élesítek; b-nek mondta ezeket, b hallgatott, hasán a tapadós koromszemcséket babrálta, mutatoujja begyével elmázolta, idegesen, meggondolatlanul járt a keze, bőrét alaposan befeketítette, emlékszik: utálkozott; elálmosodott, ásított, lábát ágnak vetette, a kunyhóba hátrált, a bejáratot eltorlaszolta, vackára húzódt, avarba fúródott, nyitott tenyerét combja közé, ágyékához helyezte, odazárta, melegedett, a mennyezetre bámult, a sötétben itt-ott felsejlő hulladéokra, tömítésre, a göcsörtös ágakra, ág-karmokra, karmokra, közeledő, fekete izületekre, szemét hirtelen behunyta, combját nyitott tenyerére szorította; a hosszú csizmás, zacskósapkás katonákra gondolt.